

Генерал-мајор **БРАНКО ОБРАДОВИЋ**

„ИЗВЛАЧЕЊЕ“ АРТИЉЕРИСКИХ ЈЕДИНИЦА ИЗ ДРУГИХ ЕШЕЛОНА У ТОКУ ПРВЕ ДВЕ ФАЗЕ АРТНАПАДА

Основна начела за употребу артиљерије у наступној операцији, која су потврђена досадашњим искуствима, углавном захтевају:

— да се концентрише маса артиљерије на главном правцу (тежишту);

— да се осигура изненађење у груписању, поседању ВП и отварању ватре;

— да се постигне и осигура непрекидно и гипко командовање артиљеријом за време целе операције (боја);

— да се планира и обезбеди маневар артиљерије ватром и покретом (премештањем) и

— да се обезбеди непрекидно снабдевање муницијом.

Из детаљног разматрања ових основних захтева може се уочити да правилно и целисходно доношење одлуке о употреби артиљерије претставља једно од најодговорнијих и најтежих питања у припреми и организацији операције. При томе се нарочито истиче први захтев, наиме: како и на који начин обезбедити концентрацију артиљерије на правцу главног удара. А пошто су артиљериска средства ојачања углавном ограничена треба решити коју артиљерију и минобацаче довести на правац главног удара (тежиште), а да се ипак остави потребна количина артиљерије и на правцима помоћног удара; која питања при томе треба решити, итд. Како се у досадашњој пракси, мирнодопској настави, па и војним часописима, иде за тим да се овај недостатак артиљерије надокнађује привлачењем целокупне артиљерије и минобацача из позадинских (других) ешелона, односно резерви, из покретне групе армије, из ПТ резерви, итд., намеће се на први поглед обично питање: да ли је то могуће? Да ли се за такво „извлачење“ није имала у виду само позициска (рововска) војна?

Пошто сматрам да ово важно питање треба темељно расветлити, како у теорији тако и на пракси, да би се дошло до принципијелног и најправилнијег решења, овде ћу изнети своје мишљење.

При одређивању потребне густине артиљерије и утврђивању могућности артиљерије за обезбеђење пробоја (нарочито за прву и другу фазу артнапада — артприпрему и артподршку), у досадашњој наставној пракси и решавању задатака тежило се да се „привлачи“

сва артиљерија и минобацачи, укључујући и оне од 82 мм. Ово „извлачење“ артиљерије из свих ешелона и јединица борбеног поретка, обухватајући и евентуалне резерве Врховне команде на том правцу, изазива низ проблема који делом иду у прилог, а делом и против таквог поступка. При томе се, на пример, појављују следећа главна питања:

1) Како извести организацију груписања и командовања „извученом“ артиљеријом и минобацачима и како решити питање управе ватром и питање везе?

2) Како обезбедити везу „извучене“ артиљерије и минобацача са својом јединицом и њихово „враћање“ у матичну јединицу? Какав утицај на ово испољава правац дејства јединица из којих су „извучени“ артиљерија и минобацачи?

3) Како надокнадити губитке „извучене“ артиљерије и минобацача?

4) Којом и каквом организацијом обезбедити попуно муниције за „извучене“ јединице?

5) Да ли уопште долази у питање извлачење ПТ јединица?

Што се тиче **организације груписања и командовања „извученом“ артиљеријом и минобацачима, управе ватром и везе**, искуство је показало да се у савременој операцији мора што правилније распоредити маса артиљерије на месту пробоја и организовати и осигурати командовање тако да се ни за тренутак не изгуби веза и садејство са пешадиским и тенковским јединицама које артиљерија и минобацачи помажу, односно подржавају. При томе треба утврдити начин организовања и груписања не само формациске артиљерије и ојачања већ и оне артиљерије и минобацача који су извучени из позадњих ешелона и јединица. Организовање и груписање формациске артиљерије и ојачања доста се лако решавају на бази задатака јединице и замисли команданта те јединице, ако се при томе тежи да се постављени задаци изврше успешно и са најмање губитака. Међутим, при груписању и организацији командовања извученом артиљеријом и минобацачима појављује се много више тешкоћа него што то, на први поглед, изгледа. По досадашњој пракси, на пример, из једне дивизије се извлачи: дивизијски артиљериски пук (3 дивизиона), затим пуковски минобацачи 120 мм — оформљени у такозвани „збирни дивизион 120 мм“ и батаљонске минобацачке чете 82 мм — оформљене у „збирни батаљон 82 мм“ — то значи да се из дивизије укупно извлачи 50—60 минобацача 82 мм. На тај се начин, при организацији и командовању овом „извученом“ артиљеријом и минобацачима, поставља питање где ће се извршити избор ВП (ватрених положаја) и када ће се они посетити с обзиром на њихову удаљеност од места „извлачења“, као и питање: коме треба привремено потчинити ову артиљерију и минобацаче, тј. од кога ће они добити задатке и ко ће то планирати?

Ако при избору ватрених положаја извучене артиљерије и минобацача узмемо као мерило оне норме, које је потврдило искуство из Другог светског рата, тј. да се минобацачи 82 мм постављају на

0,5—1 км, минобацачи 120 мм на 1—2, ПАГ на 1,5—2, ДАГ на 2—3 и КАГ на 3—4 км, онда можемо закључити да извучене минобацаче 82 и 120 мм морамо поставити на главном положају, односно најдаље иза треће траншеје, а извучене дивизионе артиљерског пука у висини ПАГ-ова или ДАГ-ова.

Што се тиче формирања „извучених“ минобацача, сматрам да би се могао задржати „збирни дивизион 120 мм“ (овде само долази у питање израз „збирни“), док се „збирни батаљон 82 мм“ ни у ком случају не може одржати. Несхватљиво је како се постојећим органима командовања и средстава везе у минобацачким четама може објединити командовање са 50—60 минобацача, нарочито с обзиром на величину земљишне просторије за размештај оволиког броја минобацача. Иако се минобацачи 82 мм једног пука (12—18 минобацача) групишу у батаљон под командом начелника артиљерије једног пешадиског пука, а ови у групу ПАГ истог пука ипак треба решити питање везе, да би се са овако великом групом могло правилно командовати.

У погледу потчињавања, дивизијски артиљерски пук може ући као засебан део у ДАГ оне дивизије на чији се отсек, односно правац привлачи. Штаб ДАГ-а би свакако био у могућности да овај пук обухвати у својој групи. Цепање извученог артиљерског пука или његово улажење у састав ПАГ-ова било би потпуно ризикантно. Поред тога, при решењу питања потчињавања могло би се запасти у тешкоћу ако би се на отсек (правац) једне дивизије извукло више артиљерских пукова из позадњих ешелона, јер штаб ДАГ-а тада свакако не би био у могућности да то све обухвати својим планирањем и својим средствима. Још би већа тешкоћа настала приликом привременог потчињавања извучених минобацача 82 и 120 мм ДАГ-у, нарочито ако би се на отсек (правац) једне дивизије извлачило више оваквих „збирних“ дивизиона и батаљона. Као што се види, важност овог питања захтева хитну и озбиљну дискусију. Истина, ако би се располагало са више пукова онда би се неки могли задржати и под непосредном командом начелника артиљерије пешадиске дивизије на чијем фронту дејствују, тако да се не преоптерети команда ДАГ-а.

На први поглед могла би се прихватити и ова варијанта, наиме да се дивизиони 120 мм придају ПАГ-овима, а да се минобацачи 82 мм формирају у батаљоне од 18 минобацача и придају на планирање начелнику артиљерије пешадиског пука. Јасно је да се о овој варијанти може и мора дискутовати, јер и она има својих недостатака, пошто неминовно изазива „цепање“ минобацача једне дивизије.

Иако се питање управе ватром и питање везе делом решава самим потчињавањем „извучене“ артиљерије и минобацача, ипак се поставља питање: од кога ће и када ове групе добити задатак? Питање унутрашње везе, а посебно са пешадиским старешинама на чијем се отсеку (правцу) налазе, само је по себи веома важно, јер су количине средстава за везу, са којима долазе минобацачи, свакако недовољне, ако се има у виду простор на коме се све то размешта као и потребна веза са пешадиским јединицама које помажу. Тако, на-

пример, минобацачи 82 мм, који су раније формиран у минобацачке чете по батаљонима, неће имати довољно средстава везе када се изврши ново формирање батаљона. Пошто питање организације ових веза није досада довољно јасно регулисано, сматрам да би за минобацаче било потребно да везе подижу оне дивизије на чији отсек дејства долазе, док би артиљериски пук који долази из другог ешелона било лако укључити са његовим формациским средствима везе у мреже командовања и обавештавања групе у чији састав улази.

Што се тиче везе „извучене“ артиљерије и минобацача са њиховим матичним јединицама и њиховог враћања у те јединице, досада се сматрало да „извучену“ артиљерију и минобацаче треба поставити на правац куда ће бити упућене јединице из којих су ови извучени. Иако то, на први поглед, изгледа довољно правилно решење, ипак није тако. Узмимо пример да један корпус врши напад на фронту ширине 11 км, а пробој на ширини од 5 км, да су ојачања узета и из другог ешелона армије (из двеју дивизија), које се налазе на 10—12 км од предњег краја и најповољнији случај да ће ове две дивизије бити употребљене на правцу тог корпуса. Зар се не може десити да ове две дивизије, крећући се по великом броју праваца и комуникација, на тих 10 км не наиђу на своје минобацаче? Многи ово посматрају врло површно објашњавајући да ће се то „благовремено наредити“, да ће минобацачи имати сталну везу, итд. Међутим, стварност је нешто другачија, јер су се лутања догађала чак и онда када се „матица“ једне минобацачке јединице налазила у њеној непосредној близини. А ако бисмо узели случај (што је такође вероватно) да ће се ове две дивизије из другог ешелона армије употребити на правцу неког другог корпуса, онда је јасно да би се појавила велика тешкоћа како у погледу времена, тако и у погледу простора, да се ови минобацачи прикупе и одмаршују у састав својих јединица. Треба добро размислити да ли ће они стићи на време када се зна какво је тада стање на бојишту не само у погледу ограничености кретања, већ и у погледу система непријатељског запречавања, итд. По моме мишљењу, за предузимање извесних мера у циљу олакшања повратка ових јединица нема неких нарочитих могућности.

При решавању питања „извлачења“ артиљерије и минобацача из позадњих ешелона у циљу обезбеђења пробоја, појављује се још један веома важан проблем, тј. њихова изложеност великим губицима. Пошто су сва ова оруђа у току извођења операције доста дуго времена изложена дејству непријатеља (јер излазе на ватрене положаје на Д-2/Д-1, а некад и раније), онда је природно да се морају трпети губици и у људству и у материјалу. Да би нанео још више губитака овим „извученим“ средствима, бранилац ће вероватно предузети извођење артиљериске и авијациске противприпреме. Према томе, уколико нападач буде постигао већу надмоћност у ваздуху, утолико ће и ови губици бити мањи, али се ни тада не може искључити дејство непријатељске артиљерије по згуснутим артиљериским порецима у нападачевом борбеном распореду.

Иако искуствима рата није утврђен приближан проценат ових губитака, ипак можемо узети да они износе најмање 25%, а према томе може се израчунати са којим ће се процентом смањити борбена способност оних батаљона и пукова из којих су минобацачи извучени.

Као што се види, постоје две противположене тежње: на једној страни, тежња да се ангажовањем артиљерије других ешелона пробије први појас одбране, а на другој захтев да други ешелони буду способни за извршење својих одређених задатака, што они, свакако, неће бити у стању ако им се још пре њиховог ангажовања смањи проценат артиљерије и минобацача. А познато је да се у савременом рату (како се то показало и у Кореји) други, трећи и сви остали појасеви утврђују ако не у истом степену као први појас, а оно приближно томе. С друге стране, и поред најбоље обавештајно-извиђачке службе, не може се са сигурношћу утврдити прави степен фортификациске организације непријатељске одбране. Зато сам мишљења да би, с обзиром на овај елемент (посматрајући га изоловано), требало дефинитивно одбацити свако узимање артиљерије из позадине. Али у случајевима када се располаже сигурним подацима о степену утврђености дубине непријатељске одбране, овај би фактор био од много мањег утицаја, јер би се претпостављало и омогућило дејство артиљерије и минобацача других ешелона уз извршан проценат губитака. Но, пошто је ово тешко утврдити, то ово питање остаје и даље отворено за дискусију.

Иако на први поглед изгледа да се **попуна муницијом „извучених“ јединица** може лако решавати, ипак се ту могу појавити многе тешкоће које није лако унапред уочити. Чак и у случају кад се све може предвидети и планирати, ипак треба решити: са којом ће муницијом ове јединице ићи на ВП или ће је тамо затаћи; са којом ће се муницијом ове јединице вратити у свој органски састав и ко ће им и на коме месту предати ту муницију, с обзиром да се позадни ешелони могу увести у бој на више праваца који се не могу дефинитивно предвидети; која ће транспортна средства довлачити муницију за ове јединице (сопствена или нека друга); на колике губитке тих јединица треба рачунати и колико ће они смањити њихову борбену способност. По моме мишљењу, овај проблем се може најлакше решити ако се транспортна средства задрже у органским јединицама, с тим да снабдевање „извучених“ јединица прими на себе Управа позадине најстарије команде. Другим речима, ако би се извлачила артиљерија других ешелона армије, онда би Управа позадине дотичне армије имала задатак да својим транспортним средствима омогући дотур муниције непосредно до ВП „извучених“ јединица.

„Извлачење“ ПТ артиљерије, тј. раније извлачење ПТ оруђа и њихово постављање на ВП ради учествовања у првој и другој фази артнапада, такође претставља важно питање, с обзиром на специјалну улогу ППТР.

Познато је да у времену прегруписавања снага и средстава нападача може наступити врло критичан моменат ако би бранилац предузео неке офанзивне акције. Иако би „извучена“ ПТ артиљерија

стварно могла линиски да осигура борбени поредак, ипак би њени ватрени положаји и даља дубина постали сасвим осетљиви на све непријатељске акције локалног или општег значаја. Међутим, против „извлачења“ ПТ артиљерије говори не само њена малобројност у оквиру резерви, већ и њена слаба ефикасност у неутралисању живе силе и средстава, с обзиром на техничке особине ових оруђа (положеност путање), односно недостатак потребних средстава (нишанске справе и прибори). Најзад, изложеност и губици ових оруђа и утрошак муниције имају исти утицај, који је раније наведен за минобацаче и артиљерију.

*

На основу предње анализе, мишљења сам:

1) Да артиљериске пукове дивизија другог ешелона корпуса треба обавезно извучити напред, а артиљериске пукове другог ешелона армије **само под условом** ако ће се тај ешелон употребити у зони пробоја корпуса у првом ешелону.

2) Да артиљерију из ПГ **не треба извучити**, јер то онемогућава брзина употребе ПГ и њена усмереност на комуникациске правце, као и основна намена ове артиљерије (ту ће углавном бити самоходна артиљерија за подршку тенкова).

3) Да минобацаче 82 мм **уопште не треба извучити**, а минобацаче 120 мм само из дивизија другог ешелона корпуса, под условом да ће те дивизије бити употребљене у зони пробоја дивизије на правцу главног удара корпуса. Истина, искуство на Источном фронту је показало да је за артиљериску припрему и подршку било целесходније привлачити минобацаче 82 и 120 мм другог ешелона армије него корпуса, зато што им је остајало више времена на расположењу за благовремени повратак у матичне јединице. Али, без обзира колико је било оваквих случајева, ипак је, по моме мишљењу, погодније извучити минобацаче из корпуса. Треба само учити колико би било тешко привући минобацаче из другог ешелона армије, колики би простор они морали да пређу при довлачењу и одвлачењу и у каквој би се ситуацији нашли на бојишту, без обзира на то што постоји неко „дуже“ време за њихов повратак у јединице. Уствари, многе јединице се не би ни „враћале“, него би се веома дуго кретале бочно у односу на непријатеља, односно паралелно фронту, сачекујући своје „наилазеће“ органске јединице.

4) Да ПТ јединице из ППТР **не треба извучити**, већ их задржати у борбеном поретку и са задацима ПТ резерве, организујући све што је потребно за евентуално одбијање непријатељског напада, локалног или општег карактера.

5) Да извучене артиљериске пукове треба **привремено ставити** под команду ДАГ-а оне дивизије на чијем се отсеку налазе ВП, с тим да им штабови ДАГ-а планирају задатке, а евентуално извучене минобацаче 120 мм, формиране у комбиноване „збирне“ дивизионе, под команду ПАГ-а у чијем се рејону налазе ВП ових дивизиона, с тим да им штабови ПАГ-а планирају задатке.

6) Да се потребна густина артиљерије за пробој на главном правцу удара може постићи: напред изнетим начином „извлачења“ артиљерије и минобацача; сужавањем фронта пробоја за онолико за колико се не може покрити услед немогућности „извлачења“ минобацача и артиљерије, и диференцирањем важности циљева, на тај начин што би се сваки циљ детаљно студирао и ценила његова активност не само у току пробоја предњег краја, него и у току борбе у дубини, на темељу идеје маневра и борбеног поретка својих јединица, а нарочито с обзиром на правце кретања тих јединица.

7) Да треба поклонити нарочиту пажњу стварању артиљерије РВК (Резерве Врховне команде), јер би пораст броја артиљерских јединица РВК, ван састава дивизија, корпуса и армија, омогућио Врховној команди да врши крупне и брзе маневре артиљерским средствима, и да ствара потребну густину артиљерије на изабраним отсецима за пробој и без привлачења минобацача из дивизија другог ешелона корпуса и армија.

МАЛА ВОЈНА БИБЛИОТЕКА

Припремила је за штампу обширну студију

БОРБЕНА ДЕЈСТВА НА КРАСУ

од генерал-мајора ВЕНОСЛАВА НОЛБА

Ова је књига значајна не само зато што крашке области претстављају четвртину наше државне територије, већ и зато што је то прво дело у нашој војној литератури у коме се третирају проблеми извођења свих врста борбених дејстава на красу. Поред тога, она је од великог значаја и за официре који се припремају за испите, јер су у њој дата детаљнија објашњења многих питања која су обухваћена програмима за полагање испита.